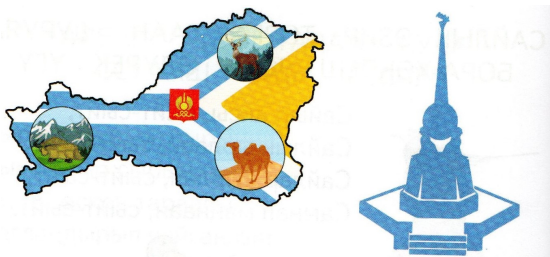

ТЫВА РЕСПУБЛИКА. ТЫВА ДЫЛ

ТЫВА РЕСПУБЛИКА АЗИЯНЫҢ ТӨВҮ
ЕНИСЕЙ ТӨРЭЭН ДЫЛ ТЫВА ДЫЛ
Тыва – Азияның төвүнде ту-
рар. Тываның Төвү – Кызыл
хоорай. Енисейниң эгези
Кызыл хоорайда. Енисейни
Улуг-Хем дээр.

А.Ондар

Ие дылым

Ием, адам изин улап,
Ие черге торүттүндүм,
экизин.

Ийи бутка туруп келгеш,
Ие дылга чугааладым,
чаражын!

Ие черим, экизин,
Ие дылым чаражын!

Тыва Республика улуг Рос-
сияның иштинде санатынап
турар деп билиндирер. Ты-
ваның хоорайлары, кожуун-
нары-биле таныштырар, кар-
тадан оларны тып
өөренир. Тыва дылывыс ду-
гайында уругларга чугаалап,
дылын хүндүлөп, ону боқтал-
дырып, оске сөстөр ажыглап
чугаалавазын өөрөдир. Тыва
дылын эки билиринге
өөрөдир кижизидер.

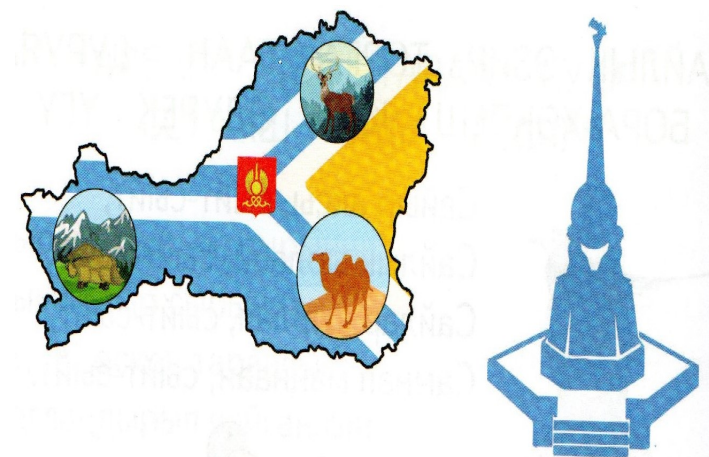
ФЕДЕРАЛДЫГ ТӨЛӨВИЛЭЛ
«ЧАШ АЖЫ-ТӨЛДҮГ ӨГ-
БҮЛӨЛӨРГЕ ДЕТКИМЧЕ»

Тыва Республиканың Дзун-Хемчик кожууннун Чадана хоорайның школа назыны четпээн уругларның муниципалдыг автономнуг өөрөдилге албан чери «Хээлер» уруглар сады

АДА-ИЕНИҢ СҮМЕ АЛЫР ТӨВҮ

“Амыдыралдың
чөлээжи”

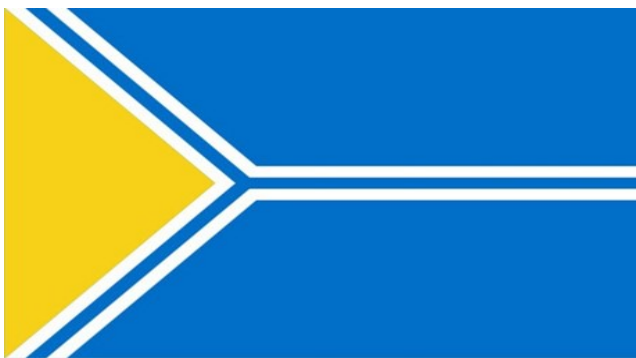

Үндүрүлгө №12

ТЫВА ДЫЛЫМ

Белеткел бөлүүнүн ада-иезинге сүмелер
Үндүрүлгениң тургузукчузу:

Монгуш Олча Сергеевна,
кижизидикчи башкы

Төрээн Тывам сүлде тугу

Төрүттүнген чуртум – Тыва,
Ток кээп дүшкен хонаш-
өдээм.

Сүлде тугу хөлбелчиңнээн
Сүзүүглели бедик чуртум.

Ак-көк дээрге хүндүлээчел

Демнии ол боор,

Ак өң дээрге ажык сеткил,
мерген чаңныы,

Сарыг дээрге арыг бодал,
байы ол боор.

Төрээн дылдар

Каптагайда янзы-бүрү
Кандыг аймак чонну чок дээр!
Саны көвей чоннар турар,
Саны эвээш чоннар-даа бар.
Чангыс өг дег өртемчейде
Төрээн дылы чаңгыланып чоруур

Ө Н Ү

Өвүр кожуун төлээзи
Өнер акым мында келген.
- Өвүр чону эки-ле бе?
-Эки-эки, дунмакыжыым.
-Хоорайда солун чүү-дүр?
-Кончуг солун чуве көрдүм.
-Өнер акый, хөөреңерем.
-Ө, Н,Ү деп үжүк сиилбээн
Хөлчок чараш черни көрдүм.

Шын адаал:

Үгү,Үгү,үгүжүгеш,
Хүндүс удуур үгүжүгеш
Дүне дүймээр үгүжүгеш.
Чемнеп хонар үгүжүгеш!

Тыва

Чуртувустуң ады –Тыва
Шупту бистер тывалар бис.
Өске сөөктүг чоннар база
Өөрлежипкен кады турар
Дажы хемнер, хөлдер чурту,
Тайга-танды, даглыг оран.
Оргу шынаа, ховуларлыг,
Онза шынаа, ховуларлыг,
Онза чараш чурумалдыг.
Ада-өгбем ээлеп чораан
Авыралдыг ава Тывам!

Үлегер домак

Бижик билбес – чазар.

Орук билбес – азар.

Артык сөс – айыылдыг

Багай сөс – балалыг.

Дүрген чугаалар

Өөретсиңзе,
Өөрүшкүлүг,
Өөрлерим дег,
Өөренир мен.